

מילי דמלכא

שיחות ומאמרים שזכינו לשמוע מאת
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בכל יום יהיו בעיניך כחדשים
דב"ק ר"ח חשון תשפ"ג

~~~

אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה
דב"ק רעוא דרעוין שבת בראשית תשפ"ב

יו"ל ע"י

מכון שפה ברורה

שע"י חסידי קאסוב

פר' בראשית תשפ"ד לפ"ק

- אחים יקרים אחים לדעה -

הננו בזה בקריאה של חיבה לכל קוראינו ואנ"ש היקרים שיחי
שהיות ומלאכת הכתיבה, העריכה, וסידור הגליונות, שיהיו באופן נאה ויאה ומכובד עולים ממון הרבה,
וכדי להוציא את הגליון אנו צריכים את עזרת הציבור החפץ ורוצה בקיומו

אנו פנים לעזרת הציבור הושיטו ידכם והרימו את נדבת לבכם לתרום מתנה יפה ונכבדת

וההזדמנות נאותה לתרום לעילוי נשמת יקירכם אשר בוודאי תהא
לטובת נשמתם זכות הפצת דברי תורה האלו
וגם בעת שמחתכם תבוא הברכה לכם ולביתכם

והנצחתם תונצחו בתוך הקונטרסים לפרסם עושי מצוה

ובכן אלו הרוצים בהנצחה או החפצים לתרום עקב שמחה וכן מי ברצונם לתרום לעילוי נשמת

יפנו לר' מאיר גאדינגער הי"ו במס' 917-686-5892

או להתקשר ע"ד אימייל ל **toraskosov@gmail.com**

וזכות הגדול של זיכוי הרבים תעמוד לכם להתברך בכל מילי דמיטב

הד"ר ימוד בגליון דולו

יהיה לזכות רפואתו השלימה והמהירה של
מרן רבינו שרגא פייביש בן מלכה שליט"א
בתוך שאר דולי ישראל

לשמוע דרשות, ושיעורים שונים מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
וכן למודעות ומאורעות שונות בקרב קהילתנו הק'
יש להתקשר לקו "קול קאסוב"

במס' 972-72-370-1810 או במס' 718-682-2004 ישראל 972-72-370-1810

כל הזכויות שמורות

להערות והארות או לקבל הגליון מדי שבוע בשבוע ע"י e-mail

יש לפנות להמערכת

במס' 917-686-5892

או אל **toraskosov@gmail.com**

נערך ונסדר ע"י:

בכל יום יהיו בעיניך כחדשים בכל יום נתן הקב"ה לאדם עבודה מיוחדת

דב"ק ראש חודש חשון תשפ"ג

הביא בפסוק זה דרשת חז"ל 'היום הזה' 'בכל יום יהיו בעיניך חדשים'. ודברים אלו מתאימים ביותר לראש חודש חשון, אז מתמלאים ספסלי בית המדרש בעמלי התורה אברכים ובחורים שחוזרים לתלמודם ופותחים את זמן החורף בהתחדשות ובהתלהבות דקדושה. וביותר שזה אחר שני חודשי התעלות והתרוממות והתקרבות עצומה להקב"ה וקבלת קבלות טובות של חיזוק בתורה ותפילה ושאר עניני עבודת הבורא בחודשי אלול ותשרי, עתה הגיע העת לחננה להוציא מן הכוח את הפועל את כל הקבלות טובות ולהמשיך על ידם את נועם וזיו הירחים המאירים הללו לכל השנה כולה.

ומבע האדם הוא שאכן בראשית השנה והזמן שאז הוא מרגיש את ההתחדשות ורגשי לבבו הומים ורוגשים בחשק ורצון עז אל התורה והתפילה ושאר עניני עבודת הבורא,

כתב בספה"ק פרי עץ חיים (שער ראש חודש פ"ג) שישנם י"ב צירופי הוי"ה ובכל חודש מאיר צירוף אחר, ורמז לדבר י"ב פעמים הוי"ה בגימטריה ש"ב כמנין חד"ש. ובאמת ישנם בכל שעה אלף ושמונים צירופי שמות הוי"ה, וצדיקים שרפי מעלה היו מכוונים בכל רגע שלשה צירופי שמות הוי"ה ויותר, וחשבונות וצירופי שם הוי"ה הם דברים נפלאים והם כמים שאין להם סוף^א. אבל כל זה הוא סוד ה' ליראי, ואנו קטני הדעת אין אנו מכירים ומשיגים אלא בזעיר אנפין את י"ב צירופי הוי"ה של י"ב חודשי השנה. וצירוף הוי"ה של חודש חשון כתב ה'משנת חסידים' (מסכת חשון כסלו פ"א מ"א) שהוא היוצא מפסוק (דברים כו, טו-טז) 'ודבש היום הזה י-י'.

בחודש חשון הזמן גרמא להתחדשות

הנה השייכות בין פסוק זה לחודש מרחשון נהיר וברור, שרש"י

שולח הקב"ה לאדם עבודה חדשה ומיוחדת, הוא מזה שרואה האדם שיום אחד הוא קם בבוקר בלב טהור מלא חשק ורצון לעשות רצון אביו שבשמים, ורגליו רצות מאליהם לבית הכנסת ובית המדרש, ולבו חם בקרבו והגיגי התורה והתפילה יוצאים מפיו מאליהם בלהבת אש קודש. ולמחרת לבו יבש כחרס ואבריו כבדים עליו, וכשהוא מתעורר בבוקר הוא עצל שוכב על מיטתו ונהיה מ'חסידי פרעה' והולך בדרכו הרעה ומקיים 'ויקץ' וישן יחלום שנית' (בראשית מא, ה). ובאותו יום אינו מרגיש שום לחלוחית דקדושה בתורה ובתפילה, ועושה כל התורה והמצוות כמי שכופאו שד. ואיך יתכן שאותו האיש משתנה מיום ליום מן הקצה אל הקצה, אלא שוודאי יד ה' היא ששולח לו כל יום עבודה אחרת. יום אחד הקב"ה מצית את לבו ברגשי אש קודש ומפריח רוח טהרה בנשמתו כדי שתהיה עבודתו במידת החסד והאהבה, ולמחרת הקב"ה חפץ שהאדם יעבדהו בגבורה ובעזות דקדושה לכך הוא נוטל ממנו את כל רגשי הכיסופין וההתעוררות ומפיל עליו אימה חשיכה גדולה, כדי לקבל מן האדם עבודה רבה של

אז מקיים כדבעי הציווי של 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים'. אך ככל שחולפים הימים וטעם ההתחדשות פוחת והולך והרגש והחשק מתקררים ונכבים, קשה מאוד לאדם לקיים ציווי זה. כי לבו לא יחוש וירגיש שיש בכל יום עבודה חדשה, אדרבה הוא עייף ויגע מכובד ואריכות העבודה. בפרט שבימים רבים אינו מרגיש שום לחלוחית דקדושה ואין לו בהם שום טעם וחפץ בעבודת התורה והתפילה, ואז ענין ההתחדשות נעשה לו דבר רחוק עד מאוד ונדמה לו כי כל ימי הזמן וכל השנה כולה הינם יומא אריכתא אחת של עבודה קשה ומתשת.

המחדש בטובו בכל יום

אבל צריך האדם לידע כי לא כן הדבר כלל וכלל, שכבר גילה לנו האריז"ל שכל יום הוא עולם חדש והקב"ה משפיע בו שפע חדש ומאיר אליו אורות מחודשות. ובכל יום נוהג הקב"ה עם האדם במידה אחרת פעם במידת החסד ופעם במידת הגבורה וכו', והקב"ה יושב ומצפה שהאדם יעבוד אותו באותו היום בהתחדשות בעוז ובתעצומות בכל מידה ומידה שמודד לו באותו היום. וראיה לדבר שמדי יום ביומו

בכל יום יהיו בעיניך כחדשים

ג

התגברות והתחזקות לעבודת ה' המלך ודתו אף בלא שום ניצוץ בתוקף ובגבורה רק לקיים את דבר חשק ותענוג דקדושה¹.

ג. כך מאלפינו בינה מרן הרה"ק רבי זאב וואלף מזיטומיר זי"ע בספרו אור המאיר שדבר בעיתו מה טוב וצריך לעבוד את ה' בכל יום בבחינה אחרת לפי העת והמצב ההוא, ואלו דבריו הטהורים (מגילת אסתר ז"ה ויאמר המלך): 'ויאמר המלך לחכמים יודעי העתים כי כן דבר המלך לפני כל יודעי דת ודין' (אסתר א, יג), ויש להבין למה בחר הכתוב לייחס לחכמים דייקא ליודעי העתים מה משפט העתים לחכמים. ונראה בכאן מוסר השכל כי לא כל מי שרוצה ליטול את השם יבא ויטול לכנות אליו שם חכם, כאשר ראו עיני ולא זר עתה בדור הזה רבים הם עמי הארץ המדמים בנפשם שחכמים המה בעיניהם וחכמת מה להם. וידע נאמנה אפילו הוא גדול בתורה וגדול בחכמה אם נעדר ממנו החכמה והמדע לקשור הבינה לפרטי העיתים לנהוג את עצמו בעבודת הבורא כפי העת והזמן שהוא יתברך נתראה ונתגלה את עצמו אל עם קרובו ישראל, באמצעות התלבשות מדותיו בהמועדים והרגלים שדיבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל. ובכל מועד ומועד מאיר אור טובו הגנוז באמצעות המדה השולטת, כגון בפסח מאיר אור החסד ובשבועות אור התפארת וכדומה פרטי המועדים וימים כאשר יבוא ביאורם אי"ה כל אחד במקומו המיוחד, ולכן נקרא ימים טובים להורות על בחינת הטוב שנתגלה באמצעותם. ואפילו בפרטי ימי החול גם כן משתנה פניו יתברך ככרום מפאת המקבלים לנהוג עמהם לערך התקשרותם והתעוררותם אל התורה והעבודה, לפעמים במדת הדין חס ושלום ולפעמים במדות הרחמים כאשר גזרה חכמתו יתברך. והכלל אין יום אחד דומה לחבירו, ובכל יום מהימים צריך לעבוד את הבורא ברוך הוא בבחינות שונות לערך העת והזמן. והחכם עיניו בראשו יודע ומבין טרם בוא עת המועד מכין את עצמו ומעורר לבו להיות כלי קיבול ומוכשר לקבל טובו שתתגלה בזה העת, ונפשו יודעת מאד שהעת והזמן גרם ככה לגלות טובו הגנוז. ולא כרבת בני עמינו אשר לא ידעו ולא יבינו אל פועל ה' להכין את עצמו אל בחינת המועדים לעורר לבם בקרבם בהאיך אנפין יקומו קדם מלכא ולבם בל עמם, כי אם כדבר המזדמן והכל שוה בעיניהם אם יום מחר יהיה שבת או יומיים. וכן בחינת הרגלים הם רק כדבר המקרה בהגיע מועד הרגל אזי מוכרח לקיים הלכות הרגל ברגל, וגם אם הגיע עת המועד ביום מחר ויש מחר שהוא רחוק הכל ישרה בעיניו. ובאמת לא באלה חפץ ה' להיות לו לעם סגולה, כי המשכילים והמבינים יודעים פרטי העתים ונפשם יודעת מאוד שבלתי אפשר לעבור הרגל כי אם בזמן המוגבל כפי המדה השולטת. וכן בפרטי העתים אפילו בימות החול מקשרים הבינה אל בחינת התחלקות העתים, והן המה החכמים יודעי העתים שראוי לייחס חכמתם בסבת העתים על דרך 'ומבני יששכר יודעי בינה לעתים' (דברי הימים א יב, ג). מול זה בא הרמז 'ויאמר המלך' מלך הקדוש, למי מגלה אמריו לחכמים האמיתים והן

מילי דמלכא

גדלה מסירותו ונאמנותו אלי, שעובד אותי בתוקף ובגבורה רק כי הוא עבד נאמן החפץ לקיים רצוני ולעשות גזירותי אף שלבו ונפשו אינם מוליכים ומושכים אותו לכך. והקב"ה מתמלא בחדווה ושעשועים עד מאוד מעבודה כזו של היהודי ביום שהענן והערפל חוצצים עליו מלראות ולהרגיש את נועם וזיו העבודה, שהעבודה ביום כזה של הסתר וחשכות הוא העבודה הבא מעצם האדם והוא פרי עמלו ויגיעתו של האדם לגמרי. משא"כ עבודת היהודי ביום בהיר כשרואה ומרגיש את אור פני ה' ונופת צוף עבודתו ושלחבת אש העבודה עולה מאליה בתורה ובתפילה ובכל עניני עבודת הבורא, אין נחשבת העבודה להיקרא כ"כ על שמו. כי אז ה' פעל כל זאת, שהוא עורר את רוחו ונטע בקרבו ניצוצות

עיקר תענוג הקב"ה מעבודת האדם בימי השנאה

ואדרבה התענוג הגדול ביותר לאבינו שבשמים הוא מעבודת האדם אותו בימי ההסתר, כשאינו מרגיש את אהבת וקרבת הקב"ה אליו וכל עניני עבודת השי"ת כבדים עליו והוא מרגיש שהם לו כשור לעול וכחמור למשא. ובכל זאת אין האדם שת לבו לכל זאת ואומר עבד נאמן אני לצורי וקוני, ואעמוד לשרת לפניו לעשות מלאכתי נאמנה בשבילו כי זה תפקידי וכך ציווני. ולא אביט אל כל המניעות וההסתרות אלא אשנס מתני ואזור חיל לקיים את כל חוקיו ומשפטיו ללמוד ולהתפלל ולעשות רצונו יתברך בכל אברי וגידי, אף שלבי חלל בקרבי מכל רגשי תשוקה והשתוקקות דקדושה^ה. אז מכריז הקב"ה ואומר ראו בני חביבי כמה

המה אשר יודעי העתים' כמדובר. 'כי כן דבר המלך' גלות סודו אל עבדיו הנביאים, וחכם עדיף מנביא ידבר המלך אליו לפני כל יודעי דת ודין להמתיקו בשורשו לערך העתים, ודו"ק'.

ד. זאת העבודה המוטלת על האדם בעת ההסתר והחושך למצוא את הקב"ה בתוך האפילה, דרך זה הדגיש לנו אור שבעת הימים מרן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, כדאיתא בספה"ק דגל מחנה אפרים (ריש פרשת ויצא) "ידוע בשם אא"ז נ"ע זללה"ה כי החיות רצוא ושוב, ואי אפשר לעמוד על מדריגה אחת תמיד רק עולה ויורד. והירידה הוא צורך עליה כשנותן על לב ויודע ומרגיש זה שהוא בקטנות ומתפלל על ה', על דרך 'בקשתם שם את ה' אלוקיך ומצאת' (דברים ד, כט), וזהו 'משם' ממקום שהוא שם'.

וכדברים הללו תחזנה עינינו בספה"ק מאור עינים (ליקוטים ד"ה ועשית ציץ): 'אמר הבעש"ט נבג"מ 'בקשתם משם את ה' וגו' ומצאת', 'משם' דייקא במקום שהוא באיזה מדריגה שיהיה משם תמצא את ה' אלקיך ויוכל להתדבק בה'.

בכל יום יהיו בעיניך כחדשים

ה

אהבתו ויראתו לעובדו בלבב שלם, בלי שום טורח ויגיעה ומה יקר וממילא בא לאדם התורה והעבודה וגדולה לעבודה כזו.^ה

ה. תא חזי גיצי אש היוצאים מקלמוסו של מרן הרה"ק בעל האור החיים הקדוש זי"ע בגודל התענוג שבא להקב"ה דווקא מעבודת האנשים קרוצי חומר כשזה בא להם בקושי ויגיעה, וזה לשונו הטהור (במדבר טז, כב): 'קדם לו בידיעת הדרגות החפץ שיש לבורא, הא' הוא שבח והלל אשר יתנו לו צבא מעלה, למעלה ממנו שבח והלל אשר יתנו לו נשמות הצדיקים משני אוצרות החיים, אוצר אחד של נשמות שעדיין לא באו לעולם הזה, שעליהם אמרו ז"ל (בבמות סב) עד שיכלו כל נשמות שבגוף, ואוצר ב' של נשמות שכבר באו לעולם הזה וחזרו ונתנו באוצר החיים, וכולם נותנים שיר ושבח והודאה לבורא יתעלה שמו בסוד כל פעל ה' למענהו (משלי טז ד). למעלה מהם השיר והשבח העולה מהנשמות אשר הם בעולם הזה, אשר הם תוך הבשר והוא מונעם מהכיר ה', והם מתעצמים לאהוב ה' ולשבחו ולהודות למאמרו, זה עליון וחשוק אצל הבורא למעלה מהכל, וכמו שמבוארים הדברים בהרחבה בספר הזוהר, גם בדבריהם ז"ל. ולזה נתחכם משה וריצה ה' בדבר שהוא חפץ בו ואמר אלהי הרוחות לכל בשר, שאתה חפץ שאלהותך תהיה לרוחות בזמן שהם בבשר. ואם אתה ממתים אתה חסר רצון זה, ואין נכון להגביר הדינים שיסובבו הפסד קבלת אלהותך לרוחות שבבשר שהוא רום תכלית חשקך'.

ונעים להסמיך לזה את לשון חכמים של הרה"ק בעל הערבי נחל זי"ע בספרו (אמור דרוש ד), שמבאר זאת במתק לשונו: 'הטעם מה שברא הקדוש ברוך הוא כך שיהיה לאדם מטרידים המושכים אותו אחורנית הוא, כי אם לא היה לו שום מטריד לא עסק פרנסה ודרך ארץ ולא יצר הרע לזה כבר נבראו המלאכים, ועיקר מה שברא הקדוש ברוך הוא את האדם הוא בשביל זאת וכמ"ש בזוהר (ח"ב קפד א) לית נהורא אלא דנפיק מגו חשוכא. וזה המעט שהאדם עושה מתוך טירדא רבה ומשליך כל הטרדות וכל פיתויי היצר הרע אחר גיוו, זהו עיקר עבודת האדם להקב"ה.

ונראה לי שעם זה יובן מה שאמרו רז"ל (בר"ר פד, א) 'ביקש יעקב לישב בשלוה אמר הקדוש ברוך הוא לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעתיד לבא, והוא תמוה וכי ח"ו אין הקדוש ברוך הוא רוצה בשלות הצדיקים והרבות שכון בעוה"ז ובעוה"ב עד שיאמר לא דיין כו'. אלא הענין הוא שיעקב אבינו היה תמיד מוטרד כנודע ואעפ"כ קנה שלימות והיה מובחר שבאבות, וחשק מאד לישב בשלוה כדי שיוסיף בעבודה כהנה וכהנה. אבל האמת דאדרבה עיקר עבודת האדם הוא כשהוא מתוך טירדא רבה ואותו המעט חשוב יותר לפני השי"ת מהרבה שיעשה האדם בהיות הדרך מתוקן לפניו בלי שום טירדא, וזהו עיקר השכר לעוה"ב. ולזה אמרו רז"ל 'אמר הקדוש ברוך הוא לא דיין כו', ר"ל אין די להם שכר לעתיד לבא אם הדרך התורה יהיה מתוקן לפניהם בלי שום טירדא שזה השכר

מילי דמלכא

יגעת ומצאת תאמין

עבד נאמן לו ואשרת לפניו בכל זמן ומצב. ובוודאי שה' איתי אף בעת הזאת, ואדרבה במצב כזה שוכן הקב"ה בקרבי עוד יותר אלא שמעמיד לי פנים של הסתר והשכות כדי לנסות אותי ולבדוק את לבבי אם אני נאמן לפניו בכל זמן ועידן. כשהאדם דורש ומבקש ומוצא את אור פני ה' המוחבא בתוך ההסתר והעיכובים, זהו סוד עבודת המתקת הדינים¹. ואז הופך האדם את העז למתוק והחושך והאפילה לאור גדול, שעל ידי עוצם התענוג והמשוש שהוא גורם למעלה בעבודתו הרמה הזו מתוך ההסתר והחשכות הוא מעורר מיין נוקבין, ובזה מעורר מיין דוכרין חוזרין מלמעלה ונפתחין אוצרות השמים להוריק לו אורות

וזהו דבר נפלא מפלאות קל דעים שהקב"ה כביכול מנהל חשבון אישי עם כל איש ישראל, ומכוון לו כל יום עבודה אחרת כדי לקבל את מנחתו ולהשתעשע מעבודתו בכל יום יותר ויותר, וזה כביכול נותן עוז ותעצומות לשמו יתברך ומשפיע ומפרנס לכל העולמות העליונים. ודייקא ביום רעה אז נדמה לו לאדם כי חלילה עזב ה' אותו ומסתיר פניו ממנו, שאינו מרגיש שום שמץ דקדושה וניצוץ אלוקי המאיר לו. ובכל זאת אין האדם מאבד אמונתו ולא נפלה רוחו בקרבו, אלא הוא מתחזק בה' אלוקיו ואומר אף שהיא נפלאת בעיני וודאי מאת ה' היתה כל זאת לנסות אותי ולבחון אם אשאר

הוא מעט לפנייהם. וזהו לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם, ר"ל המצות שעושים בהיות הדרך מתוקן לפנייהם אין די להם לעתיד לבא, וק"ל.

1. כך גילו לנו רבותינו הקדושים מאורי החסידות שזהו סוד עבודת המתקת הדינים ע"י שמוצאים את אור עריבות הקב"ה בתוך ההסתר והחשיכה, ראה דבריו הקדושים של מרן הרה"ק בעל התולדות יעקב יוסף זי"ע (נח ד"ה אמנם להבין) בשם רבו מרן הבעש"ט הק' זי"ע: 'שמעתי בשם מורי זלה"ה למתק דיגין בשורשן היינו שימצא בדין שורש חסד אז נעשה הכל חסד ונמתק הדין בשורש חסד זה שמצא בו, ודפח"ח'.

וכן איתא בסה"ק קדושת לוי למרן הרה"ק מבארדיטוב זי"ע (וישב ד"ה גם צריך): 'צריך האדם להתנהג בכל דבר שמביא עליו יתברך יקבל ממנו בנחת ובשמחה, על דרך שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות נד.) 'בכל מאודך' (דברים ו, ה) 'בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו מאוד מאוד'. ויאמר 'כל מה דעביד רחמנא לטב עביד' (ברכות ס:), ויבטח ויאמין שיש בזה טוב גדולה כי מאתו לא תצא רעה ח'ו. כנחום איש גם זו שברוב הבטחתו ואמונתו בו יתברך אמר על כל דבר גם זו לטובה' (תענית כא.). ובזה הוא ממתיק הדינים מעליו והופך אותם לרחמים ועושה מרע טוב'.

בכל יום יהיו בעיניך כחדשים

ז

לית נהורא אלא מגו חשוכא

אחר כל זאת יאיר אור חדש על הפסוק היצא ממנו צירוף הוי"ה לחדש חשוך, והוא יהיה נר לרגלינו ואור לנתיבותינו בדרך נלך בה לעבוד את ה' ולהתעלות בסולם העולה בית קל בתורה וביראה במשך כל הזמן. שמורה לנו הכתוב 'ודבש היום

חדשות והשפעות נפלאות שלא השיג עד הנה. ועי"ז יעלה ויצליח ברוחניות וגשמיות למעלה מן המשוער, והתורה והמצוות יאירו לו בפנים חדשות ובמושכלות נפלאות שלא הכיר והשיג עד עתה, כל זה בשביל ובשכר עבודתו שהאיר וגילה את אור ה' יתברך בתוך האופל והחשיכה¹.

ז. יסוד זה שעל ידי העבודה הקשה בעמל ויזע בימי החשכות זוכים אחר כך לאור עצום רב ומעלות נפלאות בקודש מצינו מפורש יוצא מפי רבותינו הקדושים, הא לך לשון קדשו של מרן הרה"ק בעל הבאר מים חיים זי"ע בספרו (לך לך ד"ה ויעל) על פי יסוד מוסד של אור שבעת הימים מרן הבעש"ט זי"ע: 'כאשר הצדיק לפעמים נופל ממדריגתו ירידה זו צורך עליה הוא, ואחר זה הוא עולה למעלה למעלה יותר מכאשר היה מקודם. והוא דמיון אחר הרוצה לזרוק דבר למעלה אז משפיל עצמו ומשפיל ידו למטה בכדי לזרוק אחר כך בכוח גדול את הדבר למעלה. וכן אדם השלם כשבא לפעמים לבחינת אחור ונופל ממדריגתו, אז הוא בא על ידי זה לבחינת קדם קדמתה לעלות מעלה מעלה. וכזה אומרים בשם הבעש"ט זי"ע ועכ"ל במוה שארז"ל (ב"מ נט.) 'אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו' כלומר שיהיה יקר וחשוב בעיניכם השכחה והנפילה ממדריגתם קצת, 'כי היכי דתתעתרו' על ידי זה לבוא למעלה נפלאה².

והרה"ק בעל השפת אמת זי"ע מביא בענין זה מרגינתא יקרה בשם זקנו הרה"ק בעל החידושי הרי"ם זי"ע, וזה לשונו הבהיר (כי תשא ד"ה בפסוק אך את שבתותי): 'מורי זקני ז"ל פירוש 'געתי ומצאתי תאמין' (מגילה ו:) שעל ידי היגיעה זוכין למציאה ומתנה שאינו בשכל אנושי, רק שהקדוש ברוך הוא נותן התורה במתנה כפי יגיעת האדם³.

ונחתום בדבריו המחזקים של הכהן הגדול מלובלין זי"ע בענין האור הגדול המתנוצץ דייקא מתוך החושך, וכך כותב בספרו צדקת הצדיק (אות קנא): 'עתות הירידה שיש לאדם שאין לו שום חשק לתורה ועבודה זהו הכנה לעליה גדולה. והיינו על ידי הצעקה שצועק כשמתבונן על דרכיו ורואה שפלותו וירידתו. וכמו שנאמר (שמות יט, ב) 'ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני' וידוע דרשת חז"ל (סנהדרין קו.) על רפידים 'שרפו ידיהם' וכו', וזה היה הכנה למתן תורה שהוא תכלית החיזוק ידים בדברי תורה. ונאמר (שמות לה, כז) 'והנשיאים הביאו את אבני הששה', ודרשו חז"ל (במדבר רבה יב, טז) 'נשיאים' חסר לפי שנתעצלו וכו' ובגמרא (יומא עה.) 'נשיאים ממש' וכו'. פירוש שעל ידי העצלות צעקו לה' זכו לכך שהנשיאים ממש הם העננים הביאו להם אבני השוהם,

מילי דמלכא

תלמודם כל היום כולו, אלא אף לבעלי בתים העסוקים על מחייתם ועל כלכלתם וקובעים עיתים לתורה קודם התפילה או לאחריו. אף שנראה להם שלימודם מעט הכמות והאיכות דבר קטן הוא לא כן הוא כלל וכלל, אלא אם עושים זאת בהתחדשות והתלהבות כל יום מחדש הרי זה חשוב עד מאוד אצל הקב"ה. והקב"ה משפיע להם בזכות זה שפע רב מחדש ומפואר מבריכה עליונה להצלחה ברוחניות בהבנת התורה ובשלימות העבודה, וכן בני חיי ומזוני וכל מילי דמיטב בגשמיות כדי שיכלו ללמוד תורה בהרחבת הדעת. ובפרט שעומדים אנו סמוך ונראה לחג שמחת תורה בו רקדנו ועלזנו עם התורה הקדושה, ובקשנו מה' יתברך שיתן לנו חלק ונחלה בתורתו הקדושה ונזכה לטעום מנופת צוף מתיקותה הנפלאה. אז אומר לנו הקב"ה 'בני אהובי פעלתם בתפילתכם ואני נותן לכם את תורתי ומטעים לכם מגודל עריבותה, אך אתם זאת בלבד עשו 'עמוד', עמדו והשכימו לבתי כנסיות ובתי מדרשות וקבלו עליכם עול תורה ואז תחזו ותרגישו בשפע אור התורה והחכמה שהוריק לכם.

הזה י-י', שאם תחזיק בעבודה המרומז בפסוק זו ש'בכל יום יהיו בעיניך חדשים' שתאזור אומץ וחיל בכל יום לעבוד את ה' בהתחדשות ובהתגברות כאילו היום נצטווית עליהם. אז תהיה לך העבודה לדבש מתוק ולנופת צופים, כי תמתיק את ההסתרות והמכשולות שינסה ה' אותך בהם בימי ההסתר, והם יהפכו לך לימי אהבה ורצון, ותראה ותרגיש איך שנפתחים בפניך שערים חדשים של אור וחכמת התורה. ובסוף הזמן תרגיש ותחזה שעלית ונתעלית בזמן זה באור מופלא רום מעלה בידיעת והשגות התורה ומדריגות העבודה למעלה למעלה ממה ששערת וציפית, והסיבה לזה הוא שההתחדשות בכל יום בכל הזמנים והמצבים מועוררת תענוגים ושעשועים עצומים למעלה בשמי מעל ובכך נפתחו בפני האדם ארובות השמים בשערים חדשים המתוקים מדבש של השפעות נפלאות ומחדשות של פלאות התורה הקדושה.

הבא לטהר מסייעין אותו

וזה נוגע לא רק לעמלי התורה בחורים ואברכים השוקדים על

מסתמא לכל נשיא המציא אבנו וזה דבר יקר יותר מכל הנדבות ואילו הביאו נדבתם מקודם לא היה להם זה עדיין. והמשל בנשיאים שהוא חושך על פני העולם וממנה האורה יצא לכל באי עולם. וכן שמעתי על פסוק (תהלים קמז, ח) 'המכסה שמים בעבים' ואחר כך על ידי זה 'המכין לארץ מטר', וכן עשו הם מתחילה העצלות הוא החושך.

בכל יום יהיו בעיניך כחדשים

ט

התורה ואיזה ריווח עצום הרוויחו ישראל בהשכילם לקבל עליהם עול תורה ומצוות בלא לבקש חשבונות רביים^ח. לכן נתמלא לב האומות בשנאה עזה על בני ישראל, בגודל קנאתם בהם על גודל מעלתם ורוממותם שזכו ע"י התורה. ואם אף הגויים הכירו וידעו במעלות התורה הקדושה וגודל ההשפעות הנמשכות על ידה לישראל, על אחת כמה וכמה אנו בני ישראל שעמדו רגלינו על הר סיני וזעקנו נעשה ונשמע נאמין ונכיר ברוב הטובה והברכה הבאה על ידי התורה הקדושה, ונקבל עלינו עתה בתחילת הזמן ובכל יום יום את התורה הקדושה באהבה וברצון ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיימה מתוך בהתחדשות, ואז נזכה לכל הברכות שהבטיח נותן התורה לעוסקים בתורה בקביעות ובמסירות.

חודש חשוון עת הגאולה העתידה
יעזור השי"ת שבזכות שכלל ישראל
בכל מקומות מושבותיהם
שבים עתה אל ספסלי בית המדרש

התורה כוללת כל הטובות שבעולם
ובדעסקינו בענין קבלת עול תורה
והשפע האלוקי הנשפע
ע"ז ממרום, נבאר בס"ד מענין זה את דרשת חז"ל בגמ' (שבת פט.) בטעם שנקרא הר סיני 'שירדה שם שנאה לאומות העולם על ישראל' שקבלו התורה. ולכאורה יפלא שנאה זו מה זו עושה, הרי כבר גילו לנו חז"ל (עבודה זרה ב:) שהקב"ה קודם שנתן תורה לעמו ישראל חזר על כל האומות ושאלם האם חפצים הם לקבל התורה והם סירבו, אם כן איזה טרוניה יש להם לאומות על ישראל שהשכילו בני ישראל עשות וקבלו התורה הקדושה. אלא שהאומות סברו שהתורה הקדושה הוא ספר חוקים ומשפטים צדיקים ולא יותר, לכן נתעצלו ולא אבו לקבלה. אבל אחר כך שראו את ישראל שקבלו התורה איך שעלו ונתעלו על ידה למעלה ראש במעלות ומדריגות רמות ונשגבות ברוחניות ובשפע אלוקי והצלחות נפלאות בגשמיות, אז הבינו מה גודל האבידה שאבדו בסרבנותם לקבל

ח. ראה מעין זה בתורתנו של מרן המהר"ל מפראג זי"ע בספרו גבורות ה' (פרק כג), וזה לשונו הבהיר: 'הר סיני שממנו ירדה שנאה לעכו"ם', ע"כ. ביאור זה כי נתינת תורה לישראל מעלה עליונה למקבלים, וכאשר זכו ישראל למעלה הזאת שקבלו התורה האלהית והאומות שאינם ראויים למעלה הזאת אין ספק כי יקבלו על ידי זה ריחוק ושנאה. שכיון שנתנה התורה והיה סדר המציאות נותן שתהא תורה שהיא סדר אלהים בעולם, מי שלא נמצא בו דבר זה מרוחק מן השי". מפני זה ההר הזה ששם קבלו התורה גורם הטוב למי שקבל התורה והפך זה לאותם שאין להם תורה.'

מילי דמלכא

י

העתידה תהיה בחודש חשון, אף
שלא ידעתי מקור דבריו, נאמנים עלי
דברי פי צדיק שבוודאי היה לו מקור
טהור לדבריו אלו, ויה"ר שנזכה לכך
בקרוב ממש.

בקביעות ומקבלים עליהם עול תורה
בהתחדשות, נזכה להיוושע בתשועת
עולמים. וראוי לציין שמרן הרה"ק
בעל הבני יששכר זי"ע מביא בספרו
(מאמרי חודש חשון ד"ה יצא לנו) שהגאולה

אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה

דברות קודש רעוא דרעוין שבת קודש פרשת בראשית תשפ"ב

הבטה הנכונה על הנפילות והירידות שהם מנת חלקינו במלחמתינו מלחמת היצר

מאמר זה נאמר יומיים אחר שמחת תורה תשפ"ב, בו אירע מקרה בבית מדרשינו, שארון הקודש שבו היו ספרי הקודש נפל לארץ. דברות קודש רומזים על המאורע, ונסובים על שבירת הלוחות ביד משה לעיני כל ישראל, שאף שנראה כשבר גדול שהתורה נפלה לארץ, יכולים להפוך זאת לטוב ולהתרומם, ושהנפילה עצמה תהיה עליה גדולה.

והיות שלדאבונינו הגדול אירע לנו מקרה כאבה כזה עוה"פ בשמחת תורה האחרון, ראינו לנכון להדפיסו שנית לחזק ברכיים כושלות ללמדינו הבטה הנכונה בעת שאירע מעשה כזה ומה מוטל עלינו לעשות כעת

[א] הרי קיימא לן (ראה ברכות יב.) שמה שנכתב בסוף הענין,

הוא תמצית כל הנאמר לעיל מיניה, לפי שבחתימת הענין מעלים בקיצור נמרץ את משאלת הכתובים למעלה. וכעין חתימת האדם בשטרותיו, שהוא תוקף וחזוק על מה שכתב עד הנה.

ואם כן יש לדעת, היתכן שכשבאים למנות את מעלותיו של משה רביא מהימנא, מעלה זו האחרונה - 'שנשאו לבו לשבור את הלוחות לעיניהם', היא הגדולה ביותר שבה ראוי לחתום, והרי זה עתה אמר

סיום התורה במעשה שבירת הלוחות

בפסוק האחרון שבתורתנו הקדושה נאמר (דברים לד יב) 'ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, ומפרש רש"י על אתר: 'ולכל היד החזקה וכו' לעיני כל ישראל' - שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם, והסכימה דעת הקב"ה לדעתו, שנאמר (שמות לד א) 'אשר שברת', יישר בחך ששברת!'

בספרים הקדושים עמדו כאן על כמה דברים הצריכים ביאור:

מילי דמלכא

ג] ה'זוהר הקדוש' בתיקונים (הקדמה ד.) ועוד מספרי הסוד - מאירים, שיש קשר בין סוף התורה - 'לעיני כל ישראל' לתחילתה^ט - 'בראשית ברא אלהים', כענין 'נעוץ סוף התורה בתחילתה' (ספר יצירה פ"א מ"ז). ונאמרו בזה הרבה ביאורים ודרכים, וגם כאן יבואר ענין זה.

ב' דרכים בעבודת ה' שנחלקו בהם רבי יוחנן וריש לקיש

לחבנת הענין יש להקדים יסוד גדול המאיר כל מקום בש"ס ובאגדה שנחלקו בהם רבותינו - רבי יוחנן וריש לקיש, ששנים אלו למדו ופסקו הלכה למעשה בתורתנו הקדושה, כל אחד על פי דרכו - איזו מדרגה עדיפא וחביבה לפני ה' בעבודה לפניו, האם מדרגת צדיק מעיקרא או בעל תשובה^י (ראה ברכות לה:). ונביא שני מחלוקות ביניהם ומהם נקיש לאחרים.

הכתוב ש'לא קם עוד נביא בישראל', אשר זו היא לכאורה מעלתו הרמה ביותר. ויותר קשה, כיצד מעשה שבירת הלוחות שהיא סוף התורה, כוללת את כל חמשה חומשי התורה, שראוי לומר עליה שהיא תמצית התורה כולה.

ב] השאלה השניה העולה בעקבות זה, הוא מה שהקשו כל הספרים, הרי קיימא לן (קה"ר ח ג) שפותחים וחותמים ענין בדבר טוב. ולכאורה, איזה טוב יש בכך ששבר משה רבנו את הלוחות, אדרבה, בני ישראל היו אז במצב שפל ביותר אחר שהכעיסו את ה' בחטא העגל, ולמשה לא נותר לעשות מאומה כי אם לשבור את הלוחות, בטענה מה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצות, אמרה תורה (שמות יב מג) 'וכל בן נבר לא יאכל בו', התורה כולה כאן, וישראל משומדים - על אחת כמה וכמה (שבת פז.). והא כיצד סיימו בדבר זה, שהוא היפך הטוב.

ט. סוד זה שורשו בתיקוני זוהר (הקדמה ד.) הכותב, שטעמו של דבר, להראות שאין לתורה תחילה ואמצע וסוף, אלא כללות אחת שלימה.

ועל דרך הפשט מצאנו רמז לכך בדברי הגמרא (סוטה יד.): דרש רב שמלאי, תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים.

י. עיין דרשות הר"ן (דרוש א), רבנו בחיי (הקדמה לפרשת דברים), שו"ת הרדב"ז (ח"ד סי' א'דעט), פרשת דרכים (הקדמה), של"ה הקדוש (פרשת וזאת הברכה תורה אור א), ובספרי חסידות רבים. וראה ספר 'זכירה לחיים' [-להגה"ק רבי חיים פלאגי זצ"ל] שכולו מקשה אחת לנעוץ סוף התורה לתחילתה.

יא. כלשון האמרי אמת' (פרשת כי תבוא שנת תרע"ז): כי פלוגתת רבי יוחנן וריש לקיש בכל מקום, היא על פי ב' המדרגות צדיק ובעל תשובה.

ליה 'מלמעלה', היינו, מעבודה נעלית בדרגה גבוהה, היא עבודת הצדיקים. אמנם, ריש לקיש סבירא ליה, שעיקר ירידת השפע באה 'מלמטה' דייקא - על ידי מעשה התחתונים, שיגיעת בשר של דרי מטה במלחמת היצר, גורמת לשפע לירד מן השמים¹².

מחלוקת האם חצי שיעור מותר מן התורה או אסור

ועוד מצינו שנחלקו גבי אכילת חצי שיעור של איסור (יומא עג:),

מחלוקת מדין נבראים העננים

אמרו במדרש (ב"ר יג יא): רבי יוחנן אמר: אין [-בריאת ה] עננים אלא מלמעלה, שנאמר (דניאל ז יג) 'וארו עם ענני שמיא'. רבי שמעון בן לקיש אמר: אין עננים אלא מלמטה שנאמר (תהלים קלה ז) 'מעלה נשיאים מקצה הארץ'. ושורש הענין הוא, 'עננים' הם בחינת השפעה, - שמורידים גשמים וחיים לעולם. ונחלקו מהו מקור השפע הגורם לירידת הגשמים, שרבי יוחנן סבירא

וכך הביא ברישומיו הרה"ק מקאז'ניץ זי"ע בספרו הטהור 'עבודת ישראל' (פרשת ויחי): דשני דרכים לעובדי ה': האחד, הוא מתהלך לפני ה' וצריך סעד לתומכו ולשמרו מכל עצת יצר הרע, והוא למשל כמו התינוק הולך לפני אמו ואמו משגחת עליו שלא יפול ולא ימעדו קרסוליו. ויש עוד דרך יותר חזק, כשמתיישן בצדקו ומתגבר ללכת אחרי ה' עד שאינו צריך שומר, והוא כמו התינוק שמתגדל והולך אחרי אמו ואינו צריך להשגחתה ולשמירתה. וזה פלוגתת רבי יוחנן וריש לקיש וכו'. ואפשר לומר כי כל אחד לשיטתו אזיל, רבי יוחנן שהוא מתהלך בצדקו וקדושתו מיום הולדו ולא נטה ללכת ימין ושמאל, לכן דרכו צריך שימור כל ימיו שלא ילכד בעצת יצרו, כי לא ידע את מהמוריו ועצתו אשר יקוש בהם בני אדם, לכן צריך לשמירת הבורא ברוך הוא וזה שדרש כעין דרכו. מה שאין כן ריש לקיש שהיה רחוק ונתקרב לקדושה על ידי גיסו רבי יוחנן כמבואר במסכת בבא מציעא פרק הפועלים (פד), ובוודאי בעל תשובה כמוהו נשמר מעצמו, כי הוא צריך לעבוד ביתר שאת ולשמור נפשו מפחת יצרו, אשר כבר יודע כי נלכדו רגליו, לכן שומר את נפשו ואינו צריך לשמירה מלמעלה.

וראה עוד 'עטרת ישועה' (ליקוטים) ו'אמרי אמת' (פרשת כי תבוא שנת תרע"ז) שביארו מחלוקת נוספות ביניהם בזה הדרך.

יב. וזה לשון הגאון ב'אדרת אליהו' (בראשית ב ו): 'ואד יעלה מן הארץ' (בראשית ב ו), בבראשית רבה (יג י) פליגי רבי יוחנן וריש לקיש, רבי יוחנן אמר: אין עננים אלא מלמעלה. וריש לקיש אמר: אין עננים אלא מלמטה וכו'. ובפרקי דרבי אליעזר אמר (פרק ה). בזמן שישראל אין עושין רצונו של מקום ממים התחתונים הם שותים. והטעם, מפני שישראל מחברים שמים וארץ במעשיהם הנאותים, אז יורידו הגשמים מלמעלה, ואם לא, נעצרים מלמעלה. וזה שאמר 'ואדם אין לעבוד

מילי דמלכא

עשה מה שעשה, אבל תיכף עם הרגעת חימת היצר, בעת ששכלו חזר אליו כבראשונה, אף שיכול היה להתמרמר על שפל דרגתו, ולהסיק ולומר, אם בין כה וכה הריני מחויב מיתה למלך, על כל פנים אהנה מעט מחטאתי ואסיים את אכילת הפרי, ויומתק לי מעט כעת בחיי המרורים שנותרו לי. אבל מכך שענינו הרואות שלא נהג כן ושלט ביצרו, אין זה אלא שחישב בלבו ואמר, אמת שאני חטאתי וכבר חיי אינם חיים, אבל אם אחטא שוב ואסיים את אכילת הפרי לגמרי, הרי שיחסר למלך רצונו ליהנות משלו, וטוב יותר שאבטל רצוני ותשוקתי אף שהמלך עתיד להיפרע ממני, כדי שיהיה למלך עונג לכל הפחות במעט שהותרתי לו בפרי שחטאתי לפניו. ומחשבה זו מודעת, שיצרו השיאו למעשהו בלי שום תואנה, אבל לבו שלם ומבקש לעשות נחת רוח למלך.

והנמשל אך למחסור בעניין עבדות ה', האדם יסודו מעפר ויכול למעוד וליפול, אבל זה שהוא עומד תוך כדי הניסיון ונזכר שהשי"ת

שרבי יוחנן דעתו ש'חצי שיעור אסור מן התורה', ולריש לקיש 'חצי שיעור מותר מן התורה'. היינו, שרבי יוחנן לא היה יכול להבין כיצד ניתן לחטוא ולאכול אפילו מעט מדבר שיצא איסורו מפי הקב"ה, ולכן אמר שאף אכילה מועטת של חצי שיעור גם כן 'אסור מן התורה'.

מאידך, ריש לקיש הלך גם כאן בדרכו על פי המשל שאמרו בספרי החסידות, במלך שאמר לעבדו לשמור לו פרי יקר והזהירו שלא לאכול ממנו. אבל העבד לא שלט ביצרו ואכל חלק מן הפרי. חבריו שראו את מעשיו חרדו לגורלו בסוברם שבוודאי נחרץ גורלו על זה, אבל לגודל תמהונם כשחזר המלך וראה את המעשה, לקח את העבד ושיבחו והגדילו על כל שאר שריו. והטעים המלך נימוקו, שאם היה העבד אוכל את כל הפרי, אזי מעשיו היו מוכיחים כי הוא אינו ירא מן המלכות ולא אכפת ליה שלמלך לא יהיה כלל מפריו, אמנם, זה שאכל קמעה והותר השאר, הרי זה הוכחה כמאה עדים שמצד אחד הוא לא שלט ביצרו ולכך

את האדמה', כמו 'לעבדה ולשמרה' [-'לעבדה' - בעשה, 'ולשמרה' - בלא תעשה (זוהר הקדוש ח"א כז)]. ולכן 'ואד יעלה מן הארץ', מפני שלא היו זכות מעשים להוריד הגשמים מלמעלה, אז 'אד עלה מן הארץ', שעננים שתנו מן מים התחתונים. ואמר 'מן הארץ', מפני שהאדים עולים מן תערובת הארץ ויסודותיה. 'והשקה את כל פני האדמה', הפרטית הנצרך לעבדה. 'אד' הוא ענן, ולפי שכל צרה רחמנא ליצלן נמשל לענן וחשך, לכן נקרא 'אד'. [-וכתוב] 'עלה' לשון הוה, להורות שענינו תמיד כך הוא.

אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה

טו

אוסר עליו לנהוג כן וכיף ליצירה, הסיטו מדרך הישר, בכל זאת עדיין יש לזה חשיבות גדולה מאד, שאומר בתוככי לבו הוא ירא ה' והתגבר על הקב"ה, ראו מה בריה בראתי יצרו לבסוף³². ולכן – סבירא ליה בעולמי, שאף שהיצר הסוכן בו לריש לקיש, שאף מי שאכל חצי

יג. וכפי שכתב הרה"ק מקאז'ניץ זי"ע בספרו 'עבודת ישראל' (פרשת בלק) משמו של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, שלפי שהשי"ת יודע מהיכן מקור מחצבינו, לפיכך הוא מרבה לסלוח על עווננו בכל שנה ושנה, וכלשונו: הקדמת דברי הגאון החסיד מורינו הרב לוי יצחק שאמר בפסוק (שמות לב לד) 'וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם וגו' אשר עשו את העגל'. וקשה, הנה אבינו אב הרחמן הסולח ומוחל ומעביר אשמתינו בכל שנה ושנה (תפלת העמידה ליו"כ), סלקא דעתך שיכתוב בתורתו דבר קשה כזה שיזכור לעולם את חטא עגל אפילו אחרי שעשו ישראל תשובה. וגם קשה ממאמר חז"ל במסכת ברכות (לב:) דאמר רבי אושעיא, 'גם אלה תשכחנה' (ישעיה מט טו) - זה מעשה העגל, 'ואנכי לא אשכחך' - זה מעשה סיני. וזה היפך מכוונת הפסוק הנ"ל.

אלא יש לומר כוונת הענין אחד, הדנה לפי ראות עינינו אם אחד מגזע טובה וישרה הולך בדרך תמים ועובד את יוצרו, אין זה דבר נפלא, כי התורה מחזרת על אכסניא שלה (ב"מ פה), מה שאין כן אם פוחת והולך במעשיו ממעשה אבותיו, מום בו ויתגנה בו יותר ממה שיעשה זה הרע אדם אשר הוא בא ממשפחה בזויה ושפלה, כי לו יאתה השפלות מעוון אבותיו. ואם אדם בזוי משפחה כזה יעשה הטוב בעיני ה' ואנשים, אז יתהלל יותר מבן משפחה הנכבדת בעזבו דרכי אבותיו ונטה אל הטוב.

והנה ישראל קדושים הם, הגם שקיבלו את התורה במעמד הר סיני ואמרו 'נעשה ונשמע' לא היה הדבר נפלא ומהולל כי קדושת אבותיהם אשר הורישו לבניהם אחריהם היא הנותנת שיהיו עובדי ה', אבל כיון שעשו אחר כך את העגל והעיזו את פניהם נגד יוצרם וניכר שהיה במ איזה שורש רע שלא ניתקן עדיין - עד שעשו תשובה אחר כך, אז גדלה ונפלאה בעיני ה' מעלתם בקבלתם את התורה, כיון שהם עם קשי עורף בטבע, ויכלו לעשות אחרי ארבעים יום הדבר הרע הזה. אם כן נראה, שלא עשו גם הטוב מלפנים מושרש בטבע להם מקדושת אבותיהם, רק שהם בעצמם בגודל בחירתם בחרו בטוב, ואחר כך נפלו ובחרו ברע, ואף על פי כן עשו תשובה, והם קודש ישראל לה'.

וזה פירוש 'גם אלה תשכחנה' - זה מעשה העגל, שישכח לגמרי כיון שעשו תשובה. אבל 'ואנכי לא אשכחך' - זה מעשה סיני, כלומר, בעת שאני זוכר מעשה סיני, אז אזכור גם כן בחטא העגל ובגודל קשיות ערפם אשר להם, כדי להגדיל זכותם במה שעשו מלפנים במעמד הר סיני כנ"ל. וזה פירוש 'וביום פקדי', כשאזכור במ להיטיב להם, 'ופקדתי את העגל ואת כח הרע אשר בקרבם, ואז

מילי דמלכא

זהו גם עומק דבריו של רבי יוחנן שחלק עמו במחלוקת האחרונה ביניהם" (ס) ואמר לו, שכיון שהוא היה ראש הגנבים, הרי שהוא מבין בנושא מחלוקתם. וחלילה שהתכוון לבזותו ולהזכיר מעשיו הראשונים, ומה גם שעתה לא היה כלל גנב. אלא שרבי יוחנן חלק על דרכו של ריש לקיש בעבודת ה', שהכיר בו שיש לו בחינת גנב ודעתו שדרגת בעל תשובה עדיפא, והוא סבר שבחינת צדיק גמור משובחת יותר.

'בראשית' – 'ברא שית', השיתין שנבראו בראשית הבריאה

אחר יסוד דברי ריש לקיש, יש לנו שער להיכנס ולהבין במה שפתחנו אמרינו, וכדלהלן.

ידוע שתיבת 'בראשית' יש לה צירופים שונים^{טו}, ואחד מהם הוא 'בראשית' – 'ברא שית' (סוכה נג),

שיעור ועבר על דעת קונו, אינו נענש למרות חטאתו, כיון שהחזיק עצמו מלהמשיך להמרות פי ה'.

והוא בעצם חילוק עבודתם בקודש של הני תרי אמוראי, שרבי יוחנן היה יפה תואר ויפה מראה (ב"מ פד). דבר המראה את מדריגתו הרוחנית הנעלית שהיה במדרגת צדיק גמור, ולכן גם הלך בדרכו בדרוש והלכה שצריכים להיות נקיים ומושלמים בעבודת ה'. ברם, ריש לקיש שהיה שורשו רע ורק על ידי אתכפיא הגיע למעלתו הרמה, כפי שידוע (ס) מעשה התקרבותו שהיה בתחילה ראש הגנבים עד שהגיע להיכן שהגיע, סבר שהדרך לקרבת אלהים היא דווקא מתוך מעברים קשים וניסיונות עצומים ובתוכם מכשולות ונפילות, ורק על ידי זה זוכים להאיר ביותר את אור אלוקים במקומות השפלים שבעולמנו הגשמי.

יגדיל ויאדיר זכותם במה שהם נוטים מהרע הזה שיש בכוחם לנטות אל הטוב ולשמור מצוותיו כל הימים. ואם כן זכירת מעשה העגל הוא טובה לזכירתן ופקודתן של ישראל.

יד. זה לשון הגמרא שם: יומא חד הוו מפלגי בי מדרשא הסייף והסכין והפגיון והרומח ומגל יד ומגל קציר מאימתי מקבלין טומאה, משעת גמר מלאכתן. ומאימתי גמר מלאכתן, רבי יוחנן אמר: משיצרפם בכבשן. ריש לקיש אמר: משיצחצחון במים. אמר ליה [-רבי יוחנן לריש לקיש]: לסטאה בלסטיותיה ידע. אמר ליה [-ריש לקיש לרבי יוחנן]: ומאי אהנת לי התם רבי קרו לי הכא רבי קרו לי. אמר ליה [רבי יוחנן לריש לקיש]: אהנאי לך דאקרבינג תחת כנפי השכינה.

טו. וכידוע רוב ה'תיקוני זוהר' הם לפרש את הצירופים היוצאים מתיבה זו.

וחומר בעצמו, ומה לעשות שלום בין איש לאשתו, אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים, לעשות שלום לבל העולם כולו על אחת כמה וכמה. אמר ליה [-אחיתופל לדוד]: שרי. כתב [-דוד המלך] שם אחספא ושדי לתהומא, ונחית תהומא שיתסר אלפי גרמידי, כי חזי דנחית טובא, אמר כמה דמידלי טפי מירטב עלמא, אמר חמש עשרה מעלות, ואפקיה חמיסר אלפי גרמידי ואוקמיה באלפי גרמידיי.

רש"י בפירושו למסכת מכות (יא. ד"ה קפא תהומא) מוסיף חוליה לשבח במעשה הנזכר ממה שאמרו בירושלמי (סנהדרין פ"י ה"ב), וזה לשונו: קפא תהומא - צף התהום. בנמרת ירושלמי, שמצא שם חרם שהנביא קולו ואמר לו: אל תמלני מכאן, שאני כבוש על התהום מיום מתן תורה שרעדה כל הארץ. ולא שמע דוד לדבריו ונמלו.

שקאי על השיתין, הם חפירות עמוקות היורדים ונוקבים עד תהום רבה למים התחתונים שמתחת עולמינו. באגדת חז"ל (ירושלמי נזיר פ"ז ה"ב, תנא דבי אליהו זוטא ב) נאמר, שהשיתין נעשו כפועל יוצא ממה שלקח השי"ת עפר ממקום המזבח כדי לברוא את האדם. היינו, שחיסור העפר לבריאת האדם - נזר ושורש כל הבריאה, יצר נקבים עד המים התחתונים ממש. ולא לשווא היא וכפי שיתבאר.

על מעשה כריית השיתין בבית המקדש למדנו בגמרא (סוכה נג): בהאי לישנא: בשעה שברה דוד שיתין^{טז}, קפא תהומא ובעא למשטפא עלמא. אמר דוד: מי איכא דידע אי שרי למכתב שם אחספא ונשדיה בתהומא ומנת. ליכא דקאמר ליה מידי. אמר דוד: כל דידע למימר ואינו אומר, יחנק בגרונו. נשא אחיתופל קל

טז. ואין מקום להקשות, כיצד כרה דוד את השיתין הרי עתה אמרנו שהם היו מששת ימי בראשית, דלא סבירא ליה שמששת ימי בראשית נבראו, ואי סבירא ליה, שמה נתמלאו עפר או צרורות וצריך לכתוב (רש"י סוכה שם ד"ה כרה).

יז. וכך פירשו רש"י: קפא תהומא: צף התהום למעלה ויצא, ויצף הברזל (מלכים ב' ו' ו) מתרגמינן 'וקפא פרזלא'. מי איכא דידע וכו': דוד לא היה מורה הלכה בפני רבו אחיתופל, והוא היה שם. אחספא: מפני שהחרס צולל ויורד ואינו צף, כדי שירד וינוח על הנקב. ובאגדת דספר שמואל מפורש, שמצאו דוד על פני נקב התהום, וכתוב בו שהיה שם מששת ימי בראשית. לעשות שלום בין איש לאשתו: לבדוק את הסוטה, ואם טהורה היא יהא שלום ביניהם. שמי שנכתב בקדושה: שכתב במגילה 'יתן ה' אותך' וגו' (במדבר ה' כא), כדכתיב (שם פסוק כג) 'וכתב את האלות האלו' וגו'. כמה דמידלי טפי מירטב עלמא: כמה שהתהום גבוה וסמוך לארץ מתלחח העולם, והארץ מצמחת פירותיה. אמר: חמשה עשר מזמורים של שיר המעלות. סומכא דארעא: עובי הארץ עד התהום.

מילי דמלכא

אינון בוכין ואמרין: אנן בעיין למהוי קדם מלכא עלת העלות. ואין זה אמור רק על המים התחתונים בלבד, אלא המים התחתונים ללמד על הכלל כולו, שכל הברואים התאוו וכספו להידבק בשורשם העליון, וכפי שאמר הפייט בתפלת גשם 'כל נאות דשא לו נכספים', שהכל חפצים להידבק בשורש העליון.

ולפי שרצון התחתונים עז להיות קדם מלכא, על כן הבטיחם השי"ת ופייסם ואמר להם: הואיל ולכבודי עשיתן כל כך, אין להן רשות למים העליונים לומר שירה, עד שימלו רשות מכם (ב"ר ה ג. ובמדרש עשרת הדברות פרשה א). ועומק הענין הוא, שאמר להם השי"ת למעשה הארץ ולאדם שהוא תכלית הבריאה, לבל ירע להם מה שהם רחוקים מכסא כבודו, כי השתוקקותם הבוקעת מן העולם הזה, יקרה לפניו יותר מקרבת העליונים ושירתם, לפי שהם מורידים את ה' לשכון גם בארציות^ח. והוא על דרך שאמרו צדיקים (שם משמואל פרשת חיי שרה שנת תרע"ד בשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם זי"ע) שאכן 'השמים שמים לה' (תהלים קטו טז) - ושם רואים כולם את תהילת ה', אבל האדם השתלח לעולם הזה - והארץ נתן לבני אדם', כדי לעשות

והענין כולו צריך ביאור: א. מה חשב דוד המלך במעשהו שנטל את החרס אף שהוזהר שלא לעשות כן. ב. מדוע אכן המים בקשו להעלות ולשטוף את העולם. ג. מאי טעמא בחר דוד המלך לומר דווקא את ט"ו 'שיר המעלות' כדי להעלות את המים שוב למקומם הראשון, ולא אמר שירות אחרים הפזורים בתהילותיו.

כל הבריאה מולה בוכין ואמרין 'אנן בעיין למהוי קדם מלכא'

ולפרש הענין יש להקדים על מהות מים התחתונים - הם המים שמתחת לשיתין. ביום שני לבריאת השמים והארץ, צוה השי"ת על הרקיע שיעמוד בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים (בראשית א ו), ומאז התחלקו המים, שהמים אשר מעל לשמים קרובים לפני ה', והמים אשר מתחת השמים רחוקים במציאותם מכסא הכבוד. במשנת חז"ל הואר לנו, שבשעה שאמר השי"ת למים התחתונים שישארו במדרום, התחילו המים לבכות על ריחוקם מן ה', וכלשון המדרש (ב"ר ה ד): אמר רבי ברכיה: לא פראשו המים התחתונים מן העליונים אלא בכביה. וכך גם הובא ב'תיקוני זוהר' (ת"י ה טו): מים תתאין

יח. ורמזו זאת (ריקאנטי פרשת בראשית, עמק המלך שער יג פרק כב ועוד) בלשון הכתוב (תהלים מב ח) 'תהום אל תהום קורא' וכו'. ובמאמר חכמינו (תענית כה): אין לך כל טפה וטפה שיוורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים. פירוש, שהטיפות למעלה ולמטה מקושרים אחת בשניה והשפעתם תלויה זה בזה.

מ'מיין דכרין' – המים בעליונים
בחינת זכר שמשפיעים לתחתונים.

**עבודת בני ישראל - להעלות מ"ן
על ידי עבודה בחשק והשתוקקות
להתדבק להשי"ת**

סוד זה של 'העלת מיין נוקבין' על ידי הבריות, הוא התכלית ורצונו יתברך במה שברא עולמו, שרצונו יתברך שיהיו בני ישראל עובדים אותו בלימוד התורה ובקיום המצוות בעולם השפל, ונגלה במעשינו את הנהגת השי"ת בהם, וכמו שדרשו רבותינו ז"ל (ב"ר א א): 'בראשית' (בראשית א א), **בשביל ישראל ובשביל התורה**. שכל תכלית ה'בראשית ברא' הוא שישראל ינהגו בהם על פי תורה. וכפי שאמר גם במדרש (ויק"ר יז ה), שבכל פעולה גשמית שהאדם עושה יש נקודת מצוה, **לא הניח דבר בעולם שלא נתן בו מצוה לישראל, יצא לחרוש - לא תחרוש בשור ובחמור** (דברים כב ט), **לזרוע - לא תזרע כרמך לקצור** (שם פסוק ט). שתפקיד האדם למצוא את נקודת האלוקות בכל דבר ולעשות המעשה לשם זה. וזה כל עיקר עבודת בני ישראל, לקיים רצון ה' למרות שהגוף נמשך לפחיתות. ומי שזוכה להשלים ענין זה ולהעלות

גם מהארץ שמים לה', על ידי השתוקקות ורצון להיות קדם מלכא.

וגילה להם, שהיא היא סיבת הסיבות שחילק בין המים העליונים והתחתונים ובכללה ברא את כל הארץ התחתון, שביקש לעשות דירה לכבודו גם בתחתונים (תנחומא פרשת נשא טז) שכבודו ימלא גם את הארץ ולא רק בשמים. וזהו עומק דברי הפיוס שפייסם השי"ת, שהראה להם כי השבח העולה מלמטה, קודם במעלתו מן השבח הבא בעליונים, ולכן אין להן רשות למים העליונים לומר שירה, עד שימלו רשות מכם. ומעתה הראינו לדעת, כי אדרבה, מה שירדו המים לעמקי תהום, אין זה ירידה סתמא, אלא ירידה לצורך עליה, היינו, שהארץ וכל אשר בה, דייקא מתוך שהם נמוכים, בכוחם להגיע למקום גבוה יותר, והשפלתם היא הגבהתם (ראה שמור"ר מה ה), שמגלים מלכותו יתברך בתחתונים על ידי תשוקה וקיום רצון הבורא.

עניין זה, הוא הנקרא במקובלים (וזהו הקדוש ח"א יז: עץ חיים שער לט ועוד) 'העלאת מיין נוקבין', היינו, שהמים התחתונים שהם בכחינת נקיבה עולים למעלה, באור גדול יותר

ט. הדברים מובאים בכתבי האר"י ז"ל בכוונותיו לתפילה, ובפירושו לדברי הזוהר הקדוש בכמה מקומות ובעוד הרבה מקומות בכתביו ובספרי תלמידיו הקדושים. וכן הוא מן היסודות שעליהם סובבים והולכים ספרי תלמידי אור שבעת הימים ה'בעל שם טוב' הקדוש ותלמידי תלמידיו.

מילי דמלכא

ולא ידע כי אדרבה הוא עומד שם בכונה תחילה, כדי שיהיו מים תחתונים למטה ויתקרבו להשי"ת מתוך הנמיכות. ולכן כשסילק את החרס, עלו המים ובקשו לשטוף את העולם, כי נקודת התחתונים הפנימית היא לעשות רצון ה' ולהתקשר למקור שורשם למעלה, וברגע שהוסר המפריע, מיד הם מבקשים לשוב למקורם. ולכן הוכרח לקחת שם ה' ולבטלה שם, כדי להשקיט את התחתונים ולמנוע מהם לעלות למעלה, בראותם שה' נצב עמם על ידם בשם ה' שהיה על החרס.

אלא שאז נוכח לראות כי המים ירדו עמוק מידי והיה נצרך להרימם כפי שהיו בראשונה, ולזה אמר ט"ו 'שיר המעלות', שהראשון שאמרם היה יעקב אבינו בהיותו אצל לבן חותנו (ב"ר עד יא), לפי שגם אצלו מצאו עבודה זו של קידוש ה' מתוך קושי והתרחקות, שאף שהיה שרוי במקומות הנמוכים ביותר בבית לבן הארמי שהיה מכשף גדול (זוהר הקדוש ח"א קלו:) וביקש לעקור את הכל (הגדה של פסח), בכל זאת היה דבוק למעלה בעבודת ה'. כן גם – ביקש דוד המלך, בכח אותם המזמורים להעלות התחתונים

מייך נוקבין' לגבוה, מביא שמחה ונחת רוח בעליונים, וגורם ל'מייך דכרין', כלומר, שהשי"ת המתמלא שמחה מעבודתו, משפיע עליו אור גדול מלמעלה כדי שיוכל להמשיך ביגיעתו ביתר שאת ועוז ולהידבק בה' אלהים חיים^כ, והוא מתעלה ממדרגה למדרגה כדי לתקן עוד ועוד, כעניין הנאמר (זוהר הקדוש ח"ב צד:) זכה יתיר יהבין ליה רוחא מסמרא דחיות הקודש, זכה יתיר יהבין ליה נשמתא מסמרא דברסיא וכו', שמוסיפין לתת לו כח על פי פעלו.

ובאמור מתבאר השייכות של בריאת השיתין במקום המזבח שמשם נברא האדם, היות שעבודת האדם היא להתחבר לבחינה זו של המים התחתונים, להשתוקק להיות קדם מלכא אף בתוך החושך וההסתר של העולם הזה.

ביאור מעשה דוד המלך בעת שכרה השיתין

סוד נפלא זה – שהשי"ת מבקש את עבודת התחתונים, היה מכוסה מדוד המלך בשעה שכרה את השיתין, ולפיכך עלה בדעתו שהחרס העומד על פי השיתין מונעו ומפריעו בדרכו,

כ. ודקות זו הוא הענין מה שנקרא בספרים היחוד, אחרי שמצד המקבל (מ"ו) היתה השתוקקות גדולה להדבק עם המשפיע, וההתעוררות ברשפי אש אהבה לעלות ולהתדבק למקור זה, מעורר וממשיך ההשפעות מלמעלה מצד המשפיע (מ"ד) ונעשה דקות גדולה בין המשפיע והמקבל.

כא   אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה

מתוך עומק הסתר עולם הזה, ולבקש קרבת אלהים כמים התחתונים.

גבוה יותר כפי שעשה יעקב אבינו שהעלה את כל הנמיכות לגבוהא.

על ידי שבירת הלוחות פתח משה רבנו את דרך היגיעה עצמית למצוא דביקות בה'

יציאת מצרים ומתן תורה, שפע גדול שירד מאת ה' על בני ישראל

בשהגיע חטא העגל וירד משה מן ההר עם שני לוחות הברית

ונשוב אל הראשונות על ענין שבירת הלוחות על ידי משה רבנו.

בידיו, ראה משה רבנו כי אכן לא ניתן להיות קרובים אל ה' רק על ידי התעוררות דלעילא – לחיות עם מן ובאר ושלו ולראות מראות אלהים, שהרי תיכף מיד כשהסיר ה' עינו מהם, כבר חטאו ונפלו ביד יצרם. הלך משה ושבר את הלוחות לעיני כל ישראל, ולא התכוון לומר שאין לתורה מה לחפש בבני ישראל חלילה, אלא בא לפתוח פתח חדש בשערי העבודה, ורמז להם, ששברי הלוחות על הקרקע אינם נפילה ומכשול [וכן מה שנגזר הארון בקרקע בימי בית ראשון (יומא נד.) אין זה פגם וחיסרון].

בעת צאתם של ישראל ממצרים, זכו בני ישראל למדרגות נעלות מאד שלא כמדרגתם כלל, ונעשה להם ניסים גלויים כיציאת מצרים, קריעת ים סוף, ניצחון מלחמת עמלק, והגבוה מכל 'מעמד מתן תורה' (פע"ח שער חג המצות פ"א) שאז נפתחו להם שבעה רקיעים, וכשם שקרע [-השי"ת] את העליונים כך קרע את התחתונים, וראו שהוא יחידי (רש"י דברים ד לה ד"ה אתה הראת). אבל היה חסר להם לישראל את ההבנה כי אין חפץ לה' בעבודתם זו, והוא מבקש שיגביהו הם עצמם אליו

כא. בזה יובן מדוע בהושענא רבה יומא דדוד הקיפו ישראל את המזבח בערבות הושענא, לרמז שאף אנשים שהם בחינת ערבה שאין בהם טעם וריח (ויק"ד ל יא), יש להם שייכות לשיתין שעל גבי המזבח, שיכולים לעבוד את ה' ולעשות נחת רוח דווקא בגלל שהם פחותים. ועל כן החזיקו בידם ערבה שהיא גימטריה זרע (פע"ח שער הלולב פ"ז), לרמז על ההולדה החדשה שביכולת לעשות ביום הזה שכולם חוזרים לשורש.

כב. וביתר ביאור, חסרון הנפילה על הארץ הוא רק אם הנופל אינו מתרומם וחושב שהוא נפל על מנת שישאר שם כי הוא אינו רצוי, אולם אם על ידי הנפילה מתעורר האדם לעבוד את בוראו יותר על דרך המים התחתונים, אזי אין זה 'ארץ' ואין זה מטה כלל, אלא מעלה גדולה, כי הנפילה היא חלק מסיבת ההתעלות שלאחר מכן, ועוד שהיא אינה יכולה לולי זה שיש בו צד של ירידה,

לחתום בה את ספר תורת ה', שהאיר בישראל שעבודה זו לעשות נחת רוח מלמטה למעלה היא תכלית כל הבריאה. ומנה הכתוב מעלותיו של משה רבנו מלמטה למעלה, היינו, שבראשונה סיפר שבחו ששלחו ה' להוציא את בני ישראל ממצרים ונתן על ידו את התורה שהיא בחינת 'מיין דכרין' שה' הנהיגם במדבר ולא חסרו דבר, אבל לעילא מן דא נשתבח משה שהכניס בבני ישראל את הדרך לעבוד את ה' באתעררותא דלתתא בבחינת 'מיין נוקבין' העולים מן ה'בראשית' 'ברא שית' [שאלה ג].

אלא אדרבה שער לעבודת ה', שדייקא מתוך שנמצאים בתחתיות עפר ויש מלחמות היצר, זה מראה שיש תחת זה הקרקע מים התחתונים שמביאים נחת רוח גדולה מאד להשי"ת על דרך 'עליית מיין נוקבין', יותר ממדרגתם עד עתה. וזו הוא העבודה הנדרשת מהם, שיעזבו מלתלות את הקרבת אלהים רק אם ה' מנשאם ומגביהם אליו, כי זה גרם להם מכשול, אלא ישכילו לעבוד ולהשתוקק מעצמם אל ה' אף שיש עגל ביניהם, ומעשים אלו יהיו רצויים למעלה בייחוד, מתוך שהם באים מניסיונות המסתירים את כבוד ה'.

כשיושלם עבודה זו של גילוי ה' בארץ יבוא משיח

סוד זה של 'העלאת מיין נוקבין' רמוזים גם בכ"ב אותיות שהם כוללים את כל הבריאה והנעשה בעולם (זוהר הקדוש ח"א רד). וגילו ספרי האמת^כ, שכשנזכה להבחין בהם נראה, שהאות תי"ו שונה מרעותה החי"ת

יישוב ג' השאלות על פי זה

עתה מובן, כי לכן סיימה התורה במעשה שבירת הלוחות ושבחה בזה את משה רבנו [שאלה א], ושזה נקרא סיום בדבר טוב [שאלה ב]. כי זו היא מעלתו הגדולה ביותר של ארון הנביאים והראויה מכל

כי מי שאין לו ירידות אז גם עליותיו אינם עליה, דוגמת המלאכים שאין בהם עליה אלא שמקומם הקבוע הוא למעלה.

כג. זה סוד הדברים כפי שכתב בקיצור ב'ערבי נחל' (פרשת בשלח דרוש ג) ממקובלים (דרך עץ חיים לרמח"ל): כי כל שיעור קומה דקדושה הוא כ"ב אתון מאל"ף עד תי"ו, וראש הקדושה האל"ף, והסוף הוא התי"ו, ורגל התי"ו עקום לחוץ ויוצא מכלל הקומה, והוא בסוד 'רגליה יורדות מו"ת' (משלי ה ה), שיורד רגל זה של התי"ו לחיצונים להכניעם בסוד 'מלכותו בכל משלה' (תהלים קג יט), והיינו כשישראל מוסיפין כח בקדושה על ידי מעשיהם, אזי על ידי רגל התי"ו נכניעים החיצונים, מה שאין כן להיפך חס ושלום, הוי כענין סוד גלות השכינה חס ושלום.

בחטא עץ הדעת, והנחש הקדמוני המשיך מהאדם את חלקו הטוב והכניס בו רע, פתח ה' דרך תשובה על ידי שירות ותשבחות, ששירות ותשבחות להשי"ת הם הדרך הנעלית לגלות את עומק השתוקקות האדם שבקרבו למעלה^{כז}, שבכך מעוררים 'עליית מיין נוקבין', וממילא יכולים בזה לעורר את אותיות המנצפ"ך שאחרי התי"ו ולתקן באמצעותם את החטא הקדמון. ולכן כשראה אדם הראשון שיצא דינו לחובה והנחש משך ממנו את הטוב עד שנסתר ממנו השפע שהוריד לו השי"ת בבחינת 'מיין דכרין'^{כח}, פתח ואמר (תהלים פרק צב) 'מזמור שיר ליום השבת' (ב"ר כב א), שהודה להשי"ת מתוך שפל מצבו בחינת 'מיין נוקבין', ובזה ניצל ממיתה ותיקן חלקו בחטאו.

המשך כל זה היה בחזקיה, שעשה ה' עמו ועם ישראל ניסים גדולים ועצומים, והיה חסר רק שינהג כמעשה אדם הראשון ויפתח פיו בשירה ובזמרה, כדי לעורר בחינת משיח שעתידי להיגלות באות צדי"ק כשמו, וכמו שנאמר (זכריה ו יב) 'איש צמח שמו'. אבל חזקיה לא עשה כן

שיש לה תוספת למטה, לפי שתוספת זו היא החלק שנותנים לסטרא אחרא מסטרא דקדושה וכעין השעיר לעזאזל שביום הקדוש. וכדי לעשות 'זה לעומת זה' להחליש כוחו שלא יושלמו אותיות התורה בחלק הרע, נתן השי"ת את האותיות הסופיות מנצפ"ך שהם בסדר העולה אחר התי"ו, שבכוחם תבוא הגאולה ויבטלו את אחיזת הסטרא אחרא שהתרבה מרגל התי"ו וכמו שנבאר.

להרחבת הענין נקדים מה שאמרו בגמרא (סנהדרין צד): ביקש הקב"ה לעשות חזקיהו - משיח, וסנחריב - גוג ומגוג. אמרה מרת הדין לפני הקב"ה: רבונו של עולם, ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך - לא עשיתו משיח, חזקיה שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך - תעשהו משיח. לכן נסתתם. מיד פתחה הארץ ואמרה לפניו: רבונו של עולם, אני אומרת לפניך שירה תחת צדיק זה, ועשהו משיח. פתחה ואמרה שירה לפניו שנאמר (ישעיה כד טז) 'מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק' וגו'. וביאורו, אחר שנכשל אדם הראשון

כד. כדברי הרה"ק בעל התניא' בספרו (ליקוטי אמרים פרק ו): ועבודת הלויים היתה להרים קול רינה ותודה בשירה וזמרה בנגון ונעימה וכו', שהיא בחינת אהבה עזה זו כשלהבת היוצא מן הבזק. ועיי עוד ב'זהר ח'ל' בפירושו על דברי הזהר ח"ג קעח; ועוד רבות.

כה. כמו שאמרו (סנהדרין נט): אדם הראשון מיסב בגן עדן היה, והיו מלאכי השרת צולין לו בשר, ומסננין לו יין. הציץ בו נחש וראה בכבודו, ונתקנא בו.

ושמיני עצרת וכן המילה הראשונה ב'שמחת תורה' מסתיימים כולם באות תי"ו, לפי שיש בהם אחיזה לחיצונים – כפי שנאמר, אבל 'שמחת תורה' מסתיימת באות ה"א, רמז ליצירת העולם שהיתה באות זו כמו שנאמר (ישעיה כו ד) 'כי ביה ה' צור עולמים' (מנחות כט.). שעל ידי התורה והשמחה שיש לנו בה, דוחים את התי"ו ומעלים חן לפני השי"ת בעבודה שמגיעה מלמטה שזה היה תכליתו ית' בבריאת העולם.

עבודה זו מתעוררת בייחוד אחר חג הסוכות, שהרי כל מהותו של חג הסוכות הוא להקריב פרים כנגד שרי אומות העולם (סוכה נה.; זוהר הקדוש ח"ב קפז:), והוא על דרך רגל התי"ו כנ"ל. ועוד מעלה יתירה יש לחג הסוכות, שבו ניכר ביותר עבודה זו של 'העלאת מיין נוקבין' ששלימותה בחג שמחת תורה, וכענין שהגיד הרה"ק מרוזין זי"ע, שענני הכבוד בהם ישבו ישראל - שזכר לזה אנו עושים את חג הסוכות (סוכה ט.; טור אר"ח סי' תרכב), נוצרו מהבל פיהם של ישראל שבקשו קרבת ה', שההבל שיצא מפיהם ברא ענני כבוד¹.

ולא אמר שירה. מיד פתחה הארץ דוקא ובקשה לומר שירה שנאמר 'מכנף' הארץ זמירות שמענו', 'מכנף' הם ד' אותיות מן המנצפ"ך, שביקשה לזמר לפני השי"ת ולתקן את יתר חלקי המנצפ"ך כדי לזכות ליצבי לצדיק' התגלות הצדי"ק שהוא משיח ששמו צמח.

וכל זה מלמדינו שכשהאדם מתעורר מלמטה מן העפר להודות לה' כאדם הראשון שפתח למרות מצבו ב'מזמור שיר ליום השבת', או כיעקב אבינו ששר ט"ו שיר המעלות מתוך החשיכה והמיצר, זוכים להעלות נחת רוח בחינת 'מיין נוקבין' להשי"ת, שהיא התענוג הגדול ביותר שיש במרום. וכשתערב לפניו ית' עבודתנו, נזכה לי'איש צמח שמו' שיבואו וימלא כבודו את כל הארץ באור ה'.

שם העצם של כל המועדים מסתיים באות תי"ו זולת חג שמחת תורה

ודאייתנן להכי נבין, שלא בכדי נקרא יום שמחת תורה בשם זה. שכשתבונן נראה שהמועדות סוכות

כו. ראה 'ישמח ישראל' להרה"ק מטשורקוב זי"ע (לחג הסוכות): שאל חוקר אחד את זקני [-הרה"ק מרוזין] זצ"ל, על מה שאמרו חז"ל (תענית ז.) שהיו ענני הכבוד בזכות אהרן. מה אכן הטעם שהיו העננים בזכותו. והוסיף לשאול עוד, מדוע נקראו העננים בשם ענני הכבוד. והשיב לו: דבדרך הטבע כשמדברים שני אוהבים בינותם, אז ההבל היוצא מפי שניהם מתערבב יחד והיה לאחדים. וכן היה עם ישראל במדבר, שאהרן הכהן שהיה אוהב שלום ורודף שלום (אבות פ"א מ"ב), עורר

כה   אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה

לו לחשוב על זה שמתחת לארץ יש את המים התחתונים, המורים על עבודת הבורא מתוך התרחקות והסתרה, ואדרבה דייקא משום זה הוא אהוב לפני ה', וכוחו רב להושיע לגרום נחת רוח לפני ה' יותר ממלאכי השרת ודרי מעלה^כ, ואילו רק ישכיל,

היוצא מזה לעבודת האדם
לבן בעת שאיש ישראל מרגיש שתורתו היא בחינת שברי לוחות שמתרגשים ובאים עליו ניסיונות, ורואה את עצמו שהוא כבר נפל כל כך עד שהוא נמצא לגמרי למטה בתוככי הארציות והטומאה, יש

והביא אהבה גדולה בישראל, לאהוב איש את רעהו, ושררה אהבה רבה בינותם, וההבל שיצא מששים רבוא ישראל אשר אהבו זה את זה, נתחבר יחד עד שנעשה ממנו עננים גדולים, והם היו ענני הכבוד. וזה היה בזכות אהרן שהביאם לראות מעלת חבריהם, ולאהוב איש את רעהו, ולכן אמרו שענני הכבוד היו בזכות אהרן. ומהאי טעמא נקראו העננים ענני הכבוד, כי היו לכבוד ולתהילה בישראל, על שהיתה אהבת אמת ביניהם.

כז. וכמו שכתב ב'אור החיים הקדוש' בפסוק (במדבר טז כב) 'אל אלקי הרוחת לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף', שלכן פתח ונקט משה רבנו בבקשה מהשי"ת שלא ישמיד את ישראל דווקא בשבח זה של 'אלהי הרוחות לו לכל בשר': נתכוון לדבר לפניו דברי ריצוי המתקבל לפניו, על פי מה שקדם לו בידיעת הדרגת החפץ שיש לבורא, האחד הוא שבח והלל אשר יתנו לו צבא מעלה [-שהיא הדרגה הנמוכה מכולם]. למעלה ממנו שבח והלל אשר יתנו לו נשמות הצדיקים מב' אוצרות החיים, אוצר א' של נשמות שעדיין לא באו לעולם הזה שעליהם אמרו ז"ל (יבמות סב א) עד שיכלו נשמות שבגוף, ואוצר ב' של נשמות שכבר באו לעולם הזה וחזרו ונתנו באוצר החיים, וכולם נותנים שיר ושבח והודאה לבורא יתעלה שמו וכו'. למעלה מהם השיר והשבח העולה מהנשמות אשר הם בעולם הזה אשר הם תוך הבשר והוא מונעם מהכיר ה', והם מתעצמים לאהוב ה' ולשבחו ולהודות למאמרו, זה עליון וחשוק אצל הבורא למעלה מהכל, וכמו שמבוארים הדברים בהרחבה בספר הזוהר גם בדבריהם ז"ל. ובמקום אחר כתב (דברים ד ד): על דרך מה שאמרו ז"ל בפסוק (תהלים כב ד) 'יושב תהלות ישראל', שלא נתרצה ה' בכל מהלל צבא השמים עד שאמרו בתהלותיו (שם מא יד) 'ברוך ה' אלהי ישראל', כי לא בחר שתתייחד אלהותו אלא על ישראל. ולזה תמצא שאין מתברך ולא מתהלל ב'אלהי שמים' ולא ב'אלהי הארץ' ולא ב'אלהי מלאכים', אלא 'אלהי ישראל'.

וב'תנא דבי אליהו' (זוטא פרק כה): אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבוננו של עולם, מה מצאת באדם הראשון שהשפלת דעתך עמו לעשות לו חופה בגן עדן וירדת וישבת עמו בגן עדן, סוף עבר על כל מצותיך. אמר להם: תשובתכם בצדכם, מה אעשה לבשר ודם שהוא שרוי במקום טומאה ויצר הרע שולט בו,

למקום גבוה עד מאד, ומתקיים בו מה שנאמר (מ"כה ז ח) 'כי נפלתי קמתי', שהנפילה עצמה היא הקימה לעלות חן להשי"ת מבריותיו בתחתונים^{כח}. ובהעיר האדם לכו לפרטים [-האלה, שהשי"ת בוחר במעשה ידי אדם ולא בעבודת העליונים], כאלו תתנתק נפשו ותתר ממקומה בהתעוררות נפלא ורם באהבת הנאהב יתעלה רום תפארת כבודו – כלשון ה'אור החיים הקדוש' (דברים ו ה).

יראה שנטייתו לגשמיות והנפילות שלו, אין בהם חיסרון אלא הם עצמם הסולם העולה לעשות נחת רוח להשי"ת באופן הנעלה ביותר, שהרי אין בכל צבא השמים מי שיכול לעשות כן זולתו. וכשאדם משיב זאת ללבו בידיעה ברורה, אזי בהגיע עת נפילה הוא אינו מתפעל כלל, בידעו כי אין כאן כלל נפילה, אלא היא התרוממות עבורו שיודע שדווקא בגלל פחיתות מעמדו הוא יכול להגיע

ואתם שרויים במקום טהרה ואין יצר הרע שולט בכם, מה עשו מכם עזה ועוזי ועזאל, שירדו לארץ וחמדו בנות האדם והחטיאו אותם ולמדו אותם כשפים שמורידין בהם חמה ולבנה מעשה ידי, ומסרו להם, וזה קידש את שמי בעולמי והוא עתיד לקדש את שמי בעולמי, מיד ירד הקב"ה בכבודו והצילו.

ועוד אמרו (אבות דר"נ נוסחא ב פרק כז): והלא יש לפניו אלף אלפים ורבי רבבות של מלאכי השרת, ואינו רוצה בשבחן של כולם אלא בשבחן של ישראל. ועוד שם (פרק מד): ישראל נותנים זמרה ומלאכי השרת נותנים זמרה וכו', ואי אתה יודע איזה שבח משובח יותר. כשהוא אומר 'משיח אלהי יעקב ונעים זמירות ישראל' (שמואל ב' כג א), השבח שאתם משבחים לפני משובח יותר ממלאכי השרת. וראה גם בדבריהם ז"ל במדרש משלי: 'ברב עם הדרת מלך ובאפס לאום מחתת רזון' (משלי יד ח), אמר רב חמא בר חנינא: בא וראה שבחו וגדולתו של הקב"ה, שאף על פי שיש לפניו אלף אלפי אלפים וריבי רבבות כמות של מלאכי השרת שישרתוהו וישבחוהו, אינו רוצה בשבחן של כולם, אלא בשבחן של ישראל.

כח. כלשון ה'שם משמואל' (פרשת נח שנת תרע"ד): אין נפילת ישראל בהחלט חס ושלום, אלא נטמנה ומכוסה בה ישועה עתידה ביתר שאת. וזה שאמר הכתוב (מ"כה ז ח) 'אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי וגו' ולא נאמר 'כי אחרי נפלתי קמתי', כיון שהקימה איננה דבר נפרד לגמרי מהנפילה, אלא שבנפילה עצמה טמונה ומכוסה בה הקימה.